

Nro 01

YES -KATALOGI
MATERIAALIT

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

YES -keskus | www.yes-keskus.fi

OPETTAJIEN
KOULUTUKSET

OPETUS-
SUUNNITELMIEN
KEHITTÄMIS-
PALVELUT

YRITTÄJYYS-
KASVATUKSEN
MATERIAALIT

KOULU-YRITYS-
YHTEISTYÖ

NUORI YRITTÄJYYS-
ALUETOIMISTO-
PALVELUT

YES -keskus?

YES -keskus on yrittäjyyskasvatuksen, aktiivisen ja osallistuvan kansalaisuuden ja ammatillisen osaamisen kehitystukea kouluille tarjoava keskus. YES -keskuksessa työskentelee projektipäällikkö, jonka tehtävänä on auttaa kouluja, oppilaitoksia ja yrityksiä löytämään hyviä käytäntöjä opetuksen ja koulutuksen työelämärelevanttien kehittämiseen. YES -keskus tekee käytännön työtä koulujen ja yritysten parissa järjestäen tapahtumia, tilaisuuksia ja koulutuksia omalla toimialueellaan.

YES -keskusten palvelut ovat pääosin maksuttomia ja niiden tarkoituksena on auttaa kouluja ja oppilaitoksia yrittäjyyskasvatustyön toteuttamisessa koulussa.

Kun haluat yrittäjyyskasvatuksen neuvontapalveluita helposti ja nopeasti ota yhteyttä alueelliseen YES -keskukseen. Yhteystiedot löytyvät www.sivuiltamme.

www.yes-keskus.fi

Onnittelut oivallisesta valinnasta! Sinulla on kädessäsi Yrittäjyyskasvatuksen materiaalit -katalogi, joka esittelee yrittäjyyskasvattajien paljon käyttämiä ja tunnettujen asiantuntijoiden kirjoittamia teoksia analysoituina. Näistä materiaaleista saat yrittäjyyskasvatuksen TIETOA, joka toimii käytännön toiminnan perustana.

Tässä ensimmäisessä katalogissa esitellään YES -keskusten yhteistyökumppaneista mm. Taloudellisen tiedotustoimiston, 4H:n ja Kerhokeskuksen materiaaleja sekä suomalaisen yrittäjyyskasvatukseen paljon vaikuttaneiden asiantuntijoiden kuten Kyrön, Koirasen, Ristimäen, Luukkaisen ja Wuorisen kirjoja yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisesta ja kehittämisestä.

Mukana on sekä suoraan opetukseen yrittäjyyskasvatuksen toteuttamista helpottavia oppaita että yrittäjyyskasvatuksen käsitettä ja aihekokonaisuuden merkitystä yhteiskuntamme tulevaisuuden kannalta reflektoituja teoksia. Tiiviiden esittelytekstien pohjalta saat nopeasti etsittyä juuri Sinun tarpeitasi palvelevan teoksen.

Katalogin sivuilta voit tutustua myös ajankohdittaisiin asiantuntijanäkökulmiin. Tässä katalogissa asiantuntijanäkökulman vieraskynään on tarttunut opetusneuvos Pekka Iivonen Opetushallituksesta ja yhteistyönäkökulmaan projekti-suunnittelija Tiina Rytkölä Kerhokeskuksesta.

Yrittäjyyskasvatuksen materiaaleista ei maassamme ole pulaa. Aihekokonaisuutta varten on tehty erikseen omia materiaaleja, mutta kuten monessa tämän katalogin analysoidussa teoksessa käy ilmi, vain luovuutemme puute rajoittaa erilaisten materiaalien hyödyntämistä. Tämän katalogin tuottanut tiimi haluaa myös muistuttaa siitä, että yrittäjyyskasvatus on enemmänkin menetelmä kuin sisältö ja juuri tuo menetelmällisyys tuo opettajalle vapauden mitä erilaisimpien materiaalien hyödyntämiseen.

Toivomme yrittäjyyskasvatuksen TIEDON jalostuvan käytännön taidoksi työssäsi!

YES -katalogitiimi

SISÄLLYSLUETTELO

ASIAANTUNTIJANÄKÖKULMA

Pekka Iivonen, Opetushallitus 4

YHTEISTYÖKUMPPANINÄKÖKULMA

Tiina Rytkölä, Kerhokeskus 5

CASE 1

4H-TOP -tehtävät 8

CASE 2

Into – yrittäjyyteen! Oppilaan materiaali ja ohjaajan vinkkivihko ja Into-sivusto 10

CASE 3

Ilona Kokko: Katso Kaleidoskooppiin – ideoita yrittäjyyskasvatukseen 12

CASE 4

Savolainen, Pasi; Mäkinen, Tiina: Yritny, yrittäjyyskasvatusta 7.–9. luokille 14

CASE 5

Kallio, Juha; Ripatti, Erika; Tanni, Katri: Oma yritykseni 16

CASE 6

Kansikas Juha: Kasva yrittäjyyteen 18

CASE 7

Luukkainen, Olli ja Wuorinen Jarkko: Yrittävä elämänsenne, kasvaminen yksilönä ja yhteisönä 20

CASE 8

Ristimäki, Kari: Yrittäjyyskasvatus 22

CASE 9

Koiranen, Matti: Juuret ja siivet – Perheyrittäjyksen sukupolven vaihdos 24

CASE 10

Kansikas, Juha; Kyrö, Paula, Seikkula-Leinom Jaana; Römer-Paakkanen Tarja: Yrittäjyyskasvatuksen muotoutuva maisema – Yrittäjyyskasvatuksen identiteettiä rakentamassa 26

ASIAANTUNTIJANÄKÖKULMA

Opetushallituksen intresseihin kuuluu yrittäjyyden ja yrittäjyyskasvatuksen edistäminen. Opetushallitus vaikuttaa yrittäjyyskasvatuksen vahvistumiseen ja yrittäjyyden lisääntymiseen yhteiskunnassa kirjaamalla yrittäjyyden niin perusopetuksen, lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteisiin sekä ammatillisten tutkintojen perusteisiin ja toimimalla erilaisten yrittäjyyttä tukevien kehittämishankkeiden kautta. Yksi tällainen kehittämishanke on ollut YES -yrittäjyyskasvatuskeskukset, jonka pilottivaiheen päähankkeessa Opetushallitus on ollut merkittävien verkoston rahoittaja.

Opetushallituksen ESR-rahoituksesta rahoittama YES-yrittäjyyskasvatuskeskukset -hanke käynnistyi keväällä 2008 yhdeksän keskuksen voimin. Vajaan kahden vuoden aikana keskuksen määrä on muiden rahoittajien ja toimijoiden tukemana kasvanut 15 keskuksen verkostoksi ja 2010 vuoden aikana keskuksen määrä näyttää kipuavan yli 20:een. Myös OPM on linjannut Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivoissa 2015 tavoitteeksi yrittäjyyskasvatusten resurssikeskusten verkoston toiminnan vakiinnuttamisen.

Yrittäjyyskasvatuksen materiaalia maassamme on tarjolla runsaasti. Materiaalin puutetta suurempi haaste on sen käyttöön otto ja tiedon jalkauttaminen käytäntöön. Opetushallituksen näkökulmasta YES -keskusverkosto toimii mainiona yhteistyökumppanina eri toimijoille mm. uusimpien yrittäjyyskasvatuksen materiaalien levittämiskanavana. Tästä esimerkkinä Opetushallitus on ohjannut mm. Kasvu Yrittäjyyteen -hankkeen jo tuotetut ja tulevat materiaalit levitettäväksi YES -verkoston kautta. YES -keskuksissa on myös pyrkimys ohjata materiaalin käyttöön otossa eli auttaa opettajaa konkreettisesti tiedon käyttöön ottamisessa.

Pekka Iivonen
Opetusneuvos
Opetushallitus

■ YHTEISTYÖKUMPPANINÄKÖKULMA

Kerhokeskus – koulutyön tuki ry on jäsenjärjestöjensä muodostama lapsi- ja nuorisotyön järjestö. Tuotamme palveluja ja sisältöjä kerho- ja harrastetoiminnan lisäksi erilaisiin aihealueisiin, kuten yrittäjyyskasvatukseen.

Olemme tehneet ala- ja yläkoululle omat yrittäjyyskasvatuksen oppimateriaalit, jotka sopivat eri luokka-asteille ja oppiaineisiin, ja joita voi soveltaen käyttää myös toisella asteella. Tehtävät rakentuvat pääsääntöisesti yhdessä tekemiselle. Yhdessä tekemistä on pyritty vahvistamaan myös Yritys Hyvä -kirjoituskilpailussa ja perinteisen yksilökirjoitus-sarjan lisäksi mukana on opiskelijaryhmille tarkoitettu erillinen kilpailusarja. Kerhokeskuksen muidenkin aihealueiden materiaaleissa on paljon yrittäjyyskasvatukseen sopivia tehtäväideoita. Mielenkiintoisia näkökulmia löytyy erityisesti tiedekasvatuksen materiaaleista ja muotoilukasvatukseen tarkoitettua Muotoiloa -oppaasta. Materiaaleihin voi tutustua ja niitä saa tilata maksutta osoitteessa www.kerhokeskus.fi/materiaalit.

Kerhokeskus on tuottanut yrittäjyyskasvatuksen materiaalia jo kauan. Ajan myötä yrittäjyyden määritelmä on laajentunut, jolloin materiaalien

sisällötkin ovat monipuolistuneet. Enää materiaalia ja työtapoja ei tarjota valikoidusti vain tiettyjen aineryhmien opettajille ja tietyille luokka-asteille vaan tasapuolisesti kaikille. Kerhokeskus haluaa tarjota sisältöjä opetuksen lisäksi myös koulun kerhotoimintaan. Kerhotoimintaan olisikin tarpeellista tehdä oma yrittäjyyskasvatuksen sisältömateriaali, sillä koulun kerhotoiminnan uudelleenherääminen on innostanut yrittäjyysaiheiseen kerhotoimintaan.

Kerhokeskus on pieni järjestö, joten yhteistyö YES:n kanssa on ollut loistava asia. YES:n kautta Kerhokeskuksen yrittäjyyskasvatusmateriaalit tavoittavat hyvin opettajat ja myös YES:n projektipäälliköt ovat olleet innostamassa opettajia perustamaan yrittäjyysaiheista kerhotoimintaa. Koulun kerhot ovatkin mitä oivallisimpia yrittäjämäisiä oppimisympäristöjä ja kerhotoimintaan liittyvää verkostoyhteistyötä olisi hienoa vielä tiivistää YES:n kanssa.

Tiina Rytkölä
Projektisuunnittelija
Kerhokeskus

CASE 1

4H-TOP -TEHTÄVÄT – "TEKEMÄLLÄ OPPII PARHAITEN"

"Kerhoissa ja klubeissa eri puolilla Suomea toteutetuista ideoista syntyy upeita tapahtumia, tuotteita, ym. Tutustu oman alueesi 4H-toimintaan tai sukella TOP-tehtäväpankkiin ja poimi helmet, joita oppilaasi pääsevät hiomaan."

4H-TOP -tehtäväpankista löytyy yrittäjyyskasvatukseen toteuttamiseen soveltuvia tehtävämateriaaleja aihealueittain mm. luonto, tekniikka, kansainvälisyys, ympäristö ja kiertämys. Tehtävät voi valita laajasta tehtäväpankista oman kiinnostuksen mukaan.

Tehtävien suorittaminen kannustaa oma-aloitteisuuteen, sinnikkyuteen ja aktiivisuuteen. Tekemisen ohessa oppilas saa paljon hyviä kokemuksia. Tehtäviä voi tehdä 4H-kerhossa, koulussa, leirillä tai itsenäisesti kotona.

■ KOHDERYHMÄ

Ala- ja yläkoulun oppilaille ja opettajille.

■ KUVAUS MATERIAALIN SISÄLLÖSTÄ

TOP-tehtäväpankki sisältää noin 1200 erilaista tehtäväkorttia kymmenestä erilaisesta aihepiiristä. Ne näkyvät listattuna sivuilta www.4h.fi/nuorten_sivut/4h-top-tehtavat. Tehtävien suorittaminen kannustaa laajapohjaiseen ja monipuoliseen tiedon käyttämiseen. Tehtävät on jaettu tasoluokkiin ABC sekä sen mukaan kuinka paljon aikaa on käytettävissä.

Työskentelyohjeita tutkimalla ja kysymyksiin vastauksia etsimällä ohjautuvat ajatukset uusille kiinnostaville aihealueille. TOP-sivuilta löytyy monenlaista hyödyllistä lisämateriaalia tehtävien suorittamiseen ja kirjaamiseen. TOP-tehtävät ovat avoinna kaikille. Jäsenyys paikallisessa 4H-yhdistyksessä mahdollistaa verkostoitumisen muiden aktiivisten 4H-nuorten kanssa.

NY minä+sinä=me -opinto-ohjelman osana (1–2 lk) tehdään A-tason TOP-tehtäviä.

■ MATERIAALIN HYÖDYT

TOP-tehtävät tukevat sisäisen yrittäjyyden taitoja kehittymistä tekemällä oppien. Opettaja voi hyödyntää omassa opetuksessaan maksuttomia TOP-tehtäviä joko yksittäisinä tehtävinä tai muodostamalla tehtäväpankista opintokokonaisuuksia sekä yhteisissä että valinnaisissa aineissa.

CASE 2

INTO – YRITTÄJYYTEEN!

OPPILAAN MATERIAALI JA OHJAAJAN
VINKKIVIHKO JA INTO-SIVUSTO:

WWW.KERHOKESKUS.FI/INTO,

KERHOKESKUS – KOULUTYÖN TUKI RY,
JYVÄSKYLÄ 2008

“Olen käyttänyt kirjan harjoituksia myös elämäntutkimuksen ryhmätunneilla, jossa oppilaita on ollut 1–6 luokilta. Sekaryhmässä yrittäjyyskasvatukseen liittyvä yhteistoiminta, ongelmanratkaisukyky ja luovuus pääsevät ehkä vielä enemmän esiin. Eri-ikäisiltä lapsilta syntyy niin erilaisia ajatuksia ja kun niitä ajatuksia sitten työstetään vaikkapa yhteiseen tuotokseen tai vain keskusteluun on ryhmien heterogeenisuus ollut kasvattavaa kaikille. Toisen kunnioitus, kuuleminen ja yhdessä tekeminen saavat tällöin aivan uuden, vielä painavamman sävyn.”

“Olen käyttänyt kirjaa omien 5–6 luokkalaisten oppilaitteni kanssa äidinkielen ja ympäristö- ja luonnontiedon tunneilla. Harjoitukset ovat mukavia ja kehittäviä mielestäni lasten yhteistoiminnallisuutta ja ilmaisutaidollisiakin asioita mainiosti. Kirjan kappaleiden ja harjoitusten pohjalta syntyneet keskustelut ovat olleet sysäyksenä moneen mielenkiintoiseen teemaan ja yhteistoiminnalliseen oppikokonaisuuteen. Oppilaat ovat pitäneet leikeistä ja harjoituksista ja pyytäneetkin usein Into- tunteja lisää! Yhdessä toimimisesta, työstä, sekä vastuusta ryhmän toiminnassa on keskusteltu vilkkaasti ja toki on harjoiteltu monin eri tavoin. Kirja on ollut kiva ideapankki.”

”Yrittämisen intoa ja halua tarvitaan joka ikinen päivä! Intoa yrittämiseen tarvitaan, jotta onnistuisi rikkomaan oman ennätyksensä tai vaikka uuden pelin opettamisessa toiselle. Into – yrittäjyyteen! on yritteliäisyyteen johdettava oppimateriaali alakoululaisille.”

Into – yrittäjyyteen kirjassa yritteliäitä ominaisuuksia tarkastellaan lapsen omien kokemusten ja arkipäivän tilanteiden yhteydessä. Into-sarjassa tutustutaan yritteliäiden ominaisuuksien lisäksi myös työntekoon liittyviin asioihin. Se koostuu oppilaan materiaalista, ohjaajan vinkkivihkosta ja into-sivustosta.

■ KOHDERYHMÄ

Ala- ja yläkoulun oppilaille ja opettajille.

■ KUVAUS MATERIAALIN SISÄLLÖSTÄ

Into – yrittäjyyteen! oppilaan materiaali sekä ohjaajan vinkkivihko koostuvat kolmesta luvusta. Lisäksi ohjaajan vihkossa on Into-verkkosivustoa esittelevä osio. Oppimateriaalin tehtävät on laadittu siten, että ne tukevat lapsen oman luovuuden ja taitojen löytämistä sekä kannustavat miettimään erilaisiin tilanteisiin omia ratkaisuja. Tehtävien taustalla on ajatus, että yhtä oikeaa vastausta ei ole olemassa. Luovuus lähtee lapsesta itsestä, mutta ohjaajan tehtävä on auttaa lasta löytämään oma luovuutensa ja kannustaa lasta uskomaan siihen. Ohjaajan vinkkivihko antaa tausta-ajatuksia ja ideoita siihen, miten tehtäviä voidaan ryhmän kanssa soveltaa.

Kirjan ensimmäinen osa käsittelee työtä: Mitä on työ? Millaisia asioita voi käsittää työksi? Millaisia ammatteja ja työtehtäviä on olemassa? Millaisia taitoja työssä tarvitaan ja millaisissa ympäristöissä työtä tehdään? Eri ihmisille työ merkitsee erilaisia asioita, mutta kaikissa töissä tarvitaan yrittämistä. Oppimateriaalissa pohditaan asioita perinteisiä näkemyksiä kyseenalaistaen ja uusia näkökulmia löytäen.

Toisessa osassa tutustutaan yrittäjämäisiin ominaisuuksiin. Toteuttaakseen haaveensa kannattaa uskaltaa yrittää ja haaveiden takia jaksaa myös yrittää. Unelmien toteuttamisessa tärkeintä on uskoa haaveisiinsa ja löytää itsestään luovuutta niiden toteuttamiseen. Oppimateriaali johdattaa etsimään omaa luovuutta, aloitteellisuutta, päämäärätietoisuutta, itseluottamusta, rohkeutta onnistua ja epäonnistua sekä pohtimaan yhteistyötaitojen merkitystä.

Kolmas luku perehdyttää tarkemmin yrittäjyydeksi kutsuttuun työmuotoon. Tavoitteena on tutustua lähiseudun yrittäjiin eli kutsua yrittäjiä vierailulle ja tehdä yritysvierailuja

Oppimateriaalin tehtävät on jaettu kolmeen perustyyppiin: 1. keskustelutehtäviin, 2. kirjoitustehtäviin ja 3. ota selvää -tehtäviin. Keskustelutehtävien tavoitteena on opetella esittämään omia mielipiteitä ja perustelemaan ajatuksiaan. Tehtävät harjaannuttavat tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Kirjoitustehtävät ovat oman toiminnan pohtimista ja arviointia. Vaihtoehtoina kirjoittamistehtävälle voivat olla myös sarjakuva, esitys, kuvakollaasi yms. Ota selvää -tehtävät edellyttävät syvällisempää ja laajempaa pohdintaa ja tutkimista.

■ MATERIAALIN HYÖDYT

Materiaali tukee ja auttaa toteuttamaan perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa olevaa aihekokonaisuutta osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys.

CASE 3

ILONA KOKKO: KATSO KALEIDOSKOOPPIIN – IDEOITA YRITTÄJYYSKASVATUKSEEN.

VAMMALAN KIRJAPAINO OY, VAMMALA 2007.

“Katso kaleidoskooppiin on hyvä perusmateriaaliopas yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen. Harjoitteet ovat helposti toteutettavia. Materiaalia voi koulukohtaisesti edelleen kehittää ja rohkaistua etsimään uusia sovelluksia ja uusia innovaatioita.”

”Kaleidoskooppi on optinen leikkikalu, johon katsoessa ympäristö vaihtaa värejä ja muotoutuu erilaisiksi kuvioiksi. Kun kaleidoskooppia pyörittää, kuvat muuttavat muotoaan yhä uudestaan ja uudestaan. Yriteliällä ja luovalla ihmisellä on samanlainen kyky tarkastella ympäristöään”

■ KOHDERYHMÄ

Perusopetuksen yläkoulun ja lukion opettajille ja osittain myös ammatilliselle toiselle asteelle.

■ KUVAUS MATERIAALIN SISÄLLÖSTÄ

Teos on kolmiosainen yrittäjyyskasvatuksen perusopas. Ensimmäisessä osassa määritellään yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet ja sen keskeiset käsitteet kuten omaehtoinen, sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys. Ensimmäisessä osassa ruoditaan myös aihekokonaisuutta osallistuva/aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys, jotka opetussuunnitelman perusteissa on niputettu yhteen. Sisällöt liittyvät yrittäjyystoimintaan, yrittäjyyden yhteiskunnalliseen rooliin, ammatinvalintakysymyksiin, yritystoiminnan etiikkaan ja vastuunjakoon kuluttajan ja yrittäjän välillä.

Toisessa osassa esitellään eri oppiaineisiin soveltuvia ideoita ja tehtäviä. Toinen osa on opettajan kannalta ihanteellinen – se si-

sältää valtavasti käytännönläheisiä, helposti käyttöönotettavia tehtäviä oppiaineessa kuin oppiaineessa. Kun tehtäviä suositellaan käytettäväksi eri oppiaineissa, syntyy luonnollinen ja upea mahdollisuus käsitellä asiaa eri näkökulmista eri oppiaineissa. Toisen osan käytännön harjoitteissa liikutaan kuluttajan ja yrittäjän vastuualueilla ja näiden välisissä suhteissa. Monissa tehtäväkokonaisuuksissa oppilaat pääsevät harjoittelemaan kannanottoa ja oman mielipiteen perustelua. Kuluttajakasvatusta käsitellään monipuolisesti terveystieteissä, yhteiskuntaopissa, biologiassa, maantiedossa, uskonnossa ja elämäntutkimustiedossa, matematiikassa, toisessa kotimaisessa ja tietenkin äidinkiessä. Tehtävät houkuttelevat myös käytännön yrittäjyyteen vaikka koulukioskin pitämisen tai kehitysaprojektin merkeissä.

Kolmas osa koostuu lähteistä ja liitteistä. Vaikka erikseen ei asiaa mainita, voidaan toisen kotimaisen kielen opinnoissa hyödyntää lähes kaikkia Kaleidoskoopin tehtäviä, kun kielissä käsitellään eri teemoja.

■ MATERIAALIN HYÖDYT

Teos antaa ideoita yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen eri oppiaineiden opettajille ja kannustaa yhteistyöhön. Lisäksi teos sisältää runsaasti TET-jaksoon liittyviä tehtäviä.

CASE 4

**SAVOLAINEN, PASI; MÄKINEN, TIINA:
YRITNY, YRITTÄJYYSKASVATUSTA 7.-9. LUOKILLE.
PAINORAUMA OY, 2009.**

"Oppaassa on selkeitä esimerkkejä, joiden avulla on helppo lähteä liikkeelle. Oppaan laatijat ovat sisäistäneet yrittäjämäisen pedagogiikan ja noudattavat loogisesti osallistavia ja yhteisöllisiä työtapoja. Opas jättää kuitenkin kullekin toteuttajalle myös runsaasti tilaa omille pedagogisille ratkaisuille."

Yritny on opas perusopetuksen yrittäjyysluokkien (7–9) oppisisällöiksi. Se voidaan liittää kunnan opetussuunnitelman liitteeksi yrittäjyysluokan opetussuunnitelman runkona, jota täydennetään vuosisuunnitelmassa.

■ KOHDERYHMÄ

Perusopetuksen yläkoulun opettajille, yrittäjyysluokan luokanvalvojalle, hallinnon virkamiehille ja sivistystoimen luottamusmiehille sekä koulun yritys yhteistyökumppaneille.

■ KUVAUS MATERIAALIN SISÄLLÖSTÄ

Yritny -opas kuvaa yläkoulun yrittäjyysluokkatointia ja painopisteitä eri luokka-asteilla. Opas tarjoaa ja esittelee konkreettisia malleja yrittäjyysluokkamallin eri painopistealueiden toteuttamiseen. Teoksen mukaan 7. luokalla lähdetään liikkeelle sisäisen yrittäjyyden kehittämisestä: ryhmytetään luokka, tehdään luokkasopimus sekä päätetään luokan nimestä ja logosta. 8. luokalla tutustutaan ulkoiseen yrittäjyyteen ja yrityksen toimintatapoihin yhteisöllisten menetelmien kautta. 9. luokalla harjoitellaan yritystoimintaa Nuori Yrittäjyys ry:n Vuosi yrittäjänä -ohjelmassa. Yrittäjyysluokan toiminta tapahtuu tiiviissä yhteistyössä Suomen Yrittäjien paikallisyhdistyksen kummiyritysten kanssa, joiden hankinnassa YES -keskus on ollut apuna.

Oppaassa esitellään myös erilaisia yhteistyömuotoja, yhteistyötahoja, opintoretkeä ja yritysvierailuja, jotka on kirjattu mallikoulun vuosisuunnitelmaan.

■ MATERIAALIN HYÖDYT

Yritny-opas on konkreettinen esimerkki ja työkalu yrittäjyysluokan toiminnan käynnistämiseen. Selkeä opas osoittaa opettajille, ettei yrittäjyysluokan käynnistäminen merkitse vallankumouksellista muutosta nykykouluun. Asioita ja oppimisympäristöjä tarkastellaan osallistuvan kansalaisuuden ja yrittäjyyden viitekehyksessä.

CASE 5

**KALLIO, JUHA; RIPATTI, ERIKA; TANNI, KATRI:
OMA YRITYKSENI.**

TAT-PALVELU OY, TAMPERE, 2008.

*"Kirjan selkeä jäsentely
helpottaa lukemista ja värikäs
ulkoasu piristää. Yritysten ja
yrittäjien tarinat elävöittävät
asiasisältöä ja niistä saa mukavia
esimerkkejä opiskelijoille."*

Oma yritykseni -kirja lisää lukijan valmiuksia yrittäjämaiseen toimintaan ja ajatteluun. Kirjan opastuksella lukija ajattelee kuin yrittäjä ja ymmärtää yrittämisen mahdollisuudeksi rakentaa omaa elämää.

■ KOHDERYHMÄ

Kaikkien kouluasteiden opettajille, rehtoreille ja sivistystoimen johdolle.

■ KUVAUS MATERIAALIN SISÄLLÖSTÄ

Kirja alkaa yrittäjän uravalintaan liittyvällä pohdiskelulla, johon on liitetty tilastotietoa Suomessa vuonna 2006 perustetuista yrityksistä. Kirjan alussa kuvataan erilaisia polkuja päätyä yrittäjäksi ja tähän päätökseen vaikuttavia tekijöitä.

Toisessa luvussa tutkitaan yritystoiminnan juuria ja ominaispiirteitä Suomessa sekä yritysten yhteiskunnallista merkitystä eri näkökulmista. Yhteiskunnan yrityksille tarjoamia tukipalveluja on kuvattu perusteellisesti.

Tämän jälkeen esitellään liiketoimintaosaamiseen liittyviä asioita: yritysmuotoja, yrityksen perustamistoimia ja itse yrityksen toimintaa. Kirja sisältää runsaasti perustietoa ja – käsitteistöä yrittäjyydestä ja mukana on runsaasti yritys esimerkkejä.

Kirjan viimeinen luku kuvaa yrityksen kasvuun, kansainvälistymiseen ja ongelmatilanteisiin liittyviä asioita. Siinä on jälleen ulkomaankaupan perustilastoja vuosilta 2002–2006.

Kirjan lopussa on vielä lyhyt sanasto ja linkkilista, josta löytyvät kaikki keskeiset yhteystiedot.

■ MATERIAALIN HYÖDYT

Kirjaa voidaan käyttää oppikirjana lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa sekä erilaisilla yrittäjyyskursseilla. Se on mainio peruslähde yritystoiminnasta ja siihen liittyvistä asioista opettajille kaikilla asteilla. Kirja soveltuu myös perusopetuksen yhdeksännen luokan yhteiskuntaopin oheismateriaaliksi.

CASE 6

KANSIKAS JUHA: KASVA YRITTÄJYYTEEN.
TALENTUM MEDIA OY, 2007

“Kirjan parasta antia ovat Paola Suhosen, Jyrki Sukulan, Asko Kallosen ja Esa Saarisen kertomukset omista kokemuksistaan yrittäjänä. Näitä kertomuksia on helppo viedä luokkaan mielenkiinnon herättäjiksi, ja näihin esimerkkeihin nuorten on myös helppo samaistua.”

Suomessa tarvitaan aivan uudenlaista yrittäjyyttä. Yritysten ja yksilöiden menestyksen suurin este on usein innovatiivisuuden ja riskinottokyvyn puute. Sekä esimiehet että työntekijät tarvitsevat taitoja kannustaa itseään ja muita yritteliäiksi ja aloitekykyisiksi. Kun henkistä kasvua yrittäjyyteen ruokitaan oikealla tavalla jo päiväkodeista alkaen, jse alostuu oppimiskokemusten myötä ja synnyttää kukoistavia työyhteisöjä.

■ KOHDERYHMÄ

Kaikkien kouluasteiden opettajille, rehtoreille ja sivistystoimen johdolle.

■ KUVAUS MATERIAALIN SISÄLLÖSTÄ

Yrittäjyyskasvatus alkaa kouluista -luvussa käsitellään koulujen roolia yrittäjyyskasvatuksessa käytännön esimerkein. Luku sisältää kuvauksia koulujen erilaisista yrittäjyyskasvatuksen malleista, kuten Nuori Yrittäjyys ry:n ohjelmat, eri lukioiden yrittäjyysohjelmat ja oppimisyritykset.

Mitä on sisäinen yrittäjyys -luvussa pohditaan eri näkökulmista sisäistä yrittäjyyttä ja sen vaikutusta työyhteisöön. Luvussa pohditaan myös luovuuden osaa yrittäjyydessä sekä mentoroinnin ja valmentamisen hyödyntämistä organisaatioissa.

Kasvu omistajayrittäjyyteen on kasvua vastuuseen -luvussa kerrotaan ratkaisevasta askeleesta kohti omistajayrittäjyyttä (ulkoinen yrittäjyys) sekä vastuullisen omistajayrittäjän arvoista. Luvussa käsitellään myös yritysten sukupolvenvaihdosta.

Kirjan lopussa esitellään 12 askelta oman sisäisen yrittäjän kasvattamiseen.

■ MATERIAALIN HYÖDYT

Materiaali tarjoaa loogisen ja kokonaisvaltaisen lähestymiskulman yrittäjyyskasvatuskontekstissa sisäisen yrittäjyyden kautta ulkoiseen yrittäjyyteen.

CASE 7

**LUUKKAINEN, OLLI JA WUORINEN JARKKO:
YRITTÄVÄ ELÄMÄNASENNE, KASVAMINEN
YKSILÖNÄ JA YHTEISÖNÄ.**

PS -KUSTANNUS, 2002.

"Yrittäjyyskasvatukseen liittyviä mielenkiintoisia tutkimuksia on vuoden 2002 jälkeen julkaistu useita, joten osa kirjan asioista on hieman vanhentuneita. Kuitenkin kirjan johtopäätös -kaiken kasvatuksen tulisi olla yrittäjyyskasvatusta, sillä yrittäjyyskasvatus ei ole projekti vaan uuden innovatiivisen, verkottuneen ja tuottavan yhteiskunnan perusta-, on juuri sitä mitä kaikki yrittäjyyskasvatuksen puolestapuhujat julistavat ja mihin suuntaan Opetushallituskin haluaa yrittäjyyskasvatuksen käsitettä laajentaa."

Yrittävä elämänsenenne, kasvaminen yksilönä ja yhteisönä ei ole tekijöidensä mukaan opas vaan kartta yrittäjyyskasvatukseen. Taustalla on tekijöiden huoli siitä, että opettajankoulutuksessa ei riittävästi perehdytetä yhteiskunnalliseen toimintaan ja yrittäjyyteen. Kirjan pääpaino on sisäisessä yrittäjyydessä. Tekijät pohtivat keinoja, joilla yksilö ja yhteisö voi kehittyä rohkeaan ja vastuulliseen aloitteellisuuteen, yrittävään elämänsenteseen. Tekstiä elävöitetään monilla autenttisilla haastattelulausunnoilla ja yrittäjätarinoilla.

■ KOHDERYHMÄ

Kaikkien kouluasteiden opettajille, rehtoreille ja sivistystoimen johdolle.

■ KUVAUS MATERIAALIN SISÄLLÖSTÄ

Kirjan alussa käydään läpi sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden sekä yrittäjyyskasvatuksen käsitteitä. Seuraavaksi kirjassa tarkastellaan yhteiskunnan kehitystä ja elinikäisen oppimisen välttämättömyyttä.

Edelliseen liittyen tekijät pohtivat myös erilaisia yrittäjämäisiä taitoja ja kompetensseja, joita nuoret tulevaisuudessa todennäköisesti tarvitsevat ja kysyvät, haastaako koulutus tulevaisuuden vai tulevaisuus koulutuksen? Oppilaitokset ja opettajat ovat tunnetusti avainasemassa siinä, miten aktiivisia ja osaavia yksilöitä he tulevaisuuden tekijöiksi kouluttavat.

Tekijät painottavat strategia merkitystä organisaation toimintaa ohjaavana työkaluna yrittäjyyskasvatuksen kontekstissa. Oppilaitoksen toiminnan lisäksi myös opettajuus on muutoksessa. Opettaja on asiantuntija, jonka kehittymiselle tärkeää on visionäärisuus ja verkostoituminen sekä tutkiva ote työhön. Nyt ollaan tilanteessa, jossa muutos haastaa opettajan perinteisen työn ja näin ollen esim. yritysten ja oppilaitosten yhteistyö on välttämätöntä ja kaikkien osapuolien etu.

Seuraavissa luvuissa tarkastellaan ihmiskuvaa, oppimista sekä ammatillisen kasvun kulmakiviä niin opettajan kuin työyhteisön näkökulmista.

Kirjan viimeisissä luvuissa annetaan vinkkejä yrittävyyden kehittämiseen arkityössä: opetussuunnitelmiin ja koulu-yritys yhteistyöhön sekä valotetaan hieman tutkimustuloksia kirjan kirjoittamista edeltävien muutamien vuosikymmenten aikana.

■ MATERIAALIN HYÖDYT

Tekijät tarjoavat kokonaisvaltaisia aineksia yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen. Kirjan aiheet soveltuvat pohdittaviksi myös työyhteisöissä.

CASE 8

RISTIMÄKI, KARI: YRITTÄJYYSKASVATUS.
HAMINA, 2004

"Yrittäjyys käsitellään kokonaisuutena, jossa ei erotella erikseen sen ilmenemismuotoja."

Kari Ristimäen selkeä perusteos yrittäjyyskasvatuksesta lähtee ajatuksesta, että ”yrittäjyyskasvatus on suurelta osaltaan kaikkia aineita koskeva opetuksen metodologinen kysymys”. Kirja antaakin eväitä opettajille yrittäjyyskasvatuksen integroimisessa eri oppiaineisiin ja koulun kulttuuriin. Kirjan punaisena lankana kirjoittaja lupauksensa mukaisesti on pitänyt kysymystä, ”miten koulu yleisesti ja opettaja yksityisesti voivat edistää ja kehittää omaa toimintaansa niin, että yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet voivat toteutua?”

■ KOHDERYHMÄ

Kaikkien kouluasteiden opettajille, rehtoreille ja sivistystoimen johdolle

■ KUVAUS MATERIAALIN SISÄLLÖSTÄ

Kirjan alkuosassa selvitetään käsitteenmäärittelyn taustoja ja problematiikkaa sekä yrittäjyyskasvatuksen tarvetta. Tämän jälkeen pohditaan miten koulu voi auttaa identifiointimista yrittäjyyteen. Koulun ja yritys-elämän yhteistyötä on käsitelty monipuolisesti omassa luvussaan. Lopuksi kirjoittaja valottaa lukijalle yrittäjyyskasvatusta ja sen sisältöä yksittäisen opettajan näkökulmasta ja viimeksi pohditaan koko kouluorganisaatiota ja sen luomaa toimintaympäristöä yrittäjyyskasvatukselle.

Kirjoittaja ei tarjoa valmista käsitteenmäärittelyä yrittäjyyskasvatukselle. Kirjoittajan tarkoituksena onkin ”tarjota lukijalle mahdollisuuksia perustellusti rakentaa omaa käsitystään yrittäjyyskasvatuksesta”.

Ristimäki näkee yrittäjyyden edistämisen suurelta osin persoonallisuuteen liittyvien ominaisuuksien ja toimintatavan edistämisenä ja kirjassa tarkastellaankin eri persoonallisuusteorioita. Ristimäki tuo esille myös sen, että yrittäjyyskasvatuksen tarve ja esille tuleminen juuri 1900-luvulla ei ole sattumaa. Nykyisen tietoaallon talous kulminoituu neljään tekijään: toiminta perustuu innovatiivisuuteen ja se edellyttää oppimista, sekä yksilöltä että organisaatiolta, organisaatiossa nousee esiin yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta. Tiimiytyminen on tekijä, joka kytkee edelliset yhteen. Nämä tekijät yhdessä tuovat suuren haasteen opetuksen ja itse koulun kehittämislle.

Myös kirjan loppuosassa tarkastellaan tätä koulun muuttumisen ja muuttamisen teemaa ja niiden yhteyttä yrittäjyyskasvatuksellisen toimintakulttuuriin luomisessa. Ristimäki haastaa oppilaitokset muuttamaan oppiviksi organisaatioiksi – tämä haaste on edelleen ajankohtainen opetuksen ja oppilaitosten kehittämisessä.

■ MATERIAALIN HYÖDYT

Antaa aineksia ja ajatuksia rakentaa omaa käsitystä yrittäjyyskasvatuksesta.

CASE 9

**KOIRANEN, MATTI: JUURET JA SIIVET
– PERHEIRITYKSEN SUKUPOLVEN VAIHDOS.
OY EDITA AB, HELSINKI 2000.**

“Kirjan alussa ajattelin, että tähän on kirjoitettu vain yrittäjille ja sukupolvenvaihdosta suunnitteleville. Jatkaessani lukemista huomasin, että myös opettajana voin käyttää kirjan ajatuksia ja tietoja omassa työssäni. Kirjassa on hyvin selkeästi selvitetty muutamia yrittäjyyskasvatuksen ja työelämän termejä, kuten mentorointi ja urakehitys. Kirja on selkeää ja helposti luettavaa tekstiä. Suositellaan kaikille yrittäjyyskasvatukseen jo jonkin verran perehtyneille.”

”Tuntemattoman ajattelijan mukaan on vain kaksi kestäväää perintöä, joita kannattaa toivoa pystyvän antamaan lapsilleen. Nuo kaksi ovat juuret ja siivet.”

Teos antaa kokonaiskuvan siitä, miten kansantalouden kannalta tärkeät sukupolvenvaihdokset tehdään. Kirjan keskeisiä teemoja ovat sukupolvenvaihdoksen ennakointi ja suunnittelu, juridiset kysymykset, taloudellinen suunnittelu sekä perheen ihmissuhteet sukupolvenvaihdoksen yhteydessä. Kirjassa pohditaan myös seuraajan urakehitystä ja erilaisia oppimis- ja kasvatusmenetelmiä, joiden avulla seuraaja voi kasvaa henkisesti sukupolvenvaihdokseen.

■ KOHDERYHMÄ

Toisen ja korkea-asteen opiskelijoille, kaikkien asteiden opettajille sekä perheyrittäjille.

■ KUVAUS MATERIAALIN SISÄLLÖSTÄ

Johdannossa pohditaan sukupolvenvaihdokseen liittyviä perusteluja, kuvataan suomalaista perhettä ja määritellään perheyrittäjäyys sekä kerrotaan perustietoja suomalaisista yrityksistä.

Kirjan alkuosassa avataan perheyritys -käsitettä laajemmin ja pohditaan käsitteen tulevaisuutta. Tämän jälkeen käsitellään sukupolvenvaihdokseen liittyviä taloudellisia ja juridisia seikkoja. Luvut sisältävät paljon asiaa, jota tutetaan havainnollistavilla esimerkeillä.

Kirjan loppuosassa keskitytään sukupolvenvaihdokseen ihmissuhteiden ja henkisen kasvun näkökulmista. Näissä luvuissa on hyödyllistä tietoa, jota opettajat eri oppilaitoksissa voivat käyttää opetuksensa suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kirjan loppuun on vielä kuvattu sukupolvenvaihdoksen toteutusmalleja ja -vaihtoehtoja sekä suomalaisen perheyrittämisen tilan ja tulevaisuuden arviointia.

■ MATERIAALIN HYÖDYT

Kirja auttaa miettimään uuden liikeidean keksimisen sijaan sukupolvenvaihdosta yrittäjäksi ryhtymisen muotona. Kirjassa tulee esille myös perheyrittämisen henkinen ja kulttuurillinen puoli.

CASE 10

**KANSIKAS, JUHA; KYRÖ, PAULA, SEIKKULA-
LEINOM JAANA; RÖMER-PAAKKANEN TARJA:
YRITTÄJYYSKASVATUKSEN MUOTOUTUVA
MAISEMA – YRITTÄJYYSKASVATUKSEN
IDENTITEETTIÄ RAKENTAMASSA.
JYVÄSKYLÄ, 2009.**

*”Teoksessa on monia mielenkiintoisia
tieteellisiin artikkeleihin teemoja, josta
voi löytyä perusteltuja näkemyksiä
ja innostumista omaan työhön ja
yrittäjyyskasvatuksen toteutukseen.”*

Tieteellinen kokoomateos Yrittäjyyskasvatuksen tutkija- ja toimijatapaamisesta vuodelta 2008.

■ KOHDERYHMÄ

Yrittäjyyskasvatuksen tutkijoille ja toimijoille sekä alan opiskelijoille.

■ KUVAUS MATERIAALIN PÄÄSISÄLLÖSTÄ KIRJOITAJITTAIN ■

Outi Hägg

”Yrittäjäidentiteetin kehittyminen yrittäjyysvalmennuksessa” arvioi yrittäjäidentiteetin tuemista yrittäjyysvalmennuksen avulla. Identiteetin kehittämisprosessin avulla on mahdollista vaikuttaa yrittäjäidentiteetin syntymiseen ja kehittämiseen.

Tarja Römer-Paakkanen

”Yrittäjyyteen kasvaminen perhetausta, koulutuksen ja harrastusten triangulaationa” kuvaa ammattikorkeakoulun esihautomo-opiskelijoiden kasvua yrittäjyyteen eri tekijöiden summana. Yrittäjäperheessä aktiivisen toimintatavan omaksuneet opiskelijat luovat itse oman oppimisympäristönsä koulutuksen ja harrastustoiminnasta saatujen kokemusten yhteisvaikutuksena.

Jaana Seikkula-Leino

”Kumppanuusmalli vahvistamassa aikomuksia yrittäjyyskasvatukseen?” tuo esille, että oppilaitosten ja elinkeinoelämän kumppanuus tukee opettajien aikomuksia toteuttaa yrittäjyyskasvatusta.

Hilkka Lassila

”Mitä yrittäjyys minulle merkitsee? Amk-opiskelijoiden käsityksiä yrittäjyydestä”. Sosiaalisella oppimisympäristöllä on merkitystä suunniteltaessa yrittäjyyteen oppimista. Opiskelijoiden asenteiden ja lähtötason arvioinnin avulla suunnataan sopivia opetusmenetelmiä ja sisältöjä.

Toimi Heimonen ja Jari Handelberg

”Yrittäjä-opiskelijayhteistyö: Kohti synergistisen oppimisen ja hyödyn mallia” käsittelee yrittäjien ja opiskelijoiden välistä yhteistyötä. Vaikuttavuus, tavoitteellisuus ja autenttisuus nousevat artikkelissa esiin.

Anita Haataja, Lenita Hietanen, Taina Järvi ja Helena Tompuri

”Kohti yrittäjyysvalmiuksia – päätöksenteon oppiminen systeemisessä oppimisympäristössä” kuvaa yrittäjyyttä ajatus- ja toimintatapojen valmiuksien tiedostamisena ja kehittämisenä. Eri-ikäiset oppijat tarvitsevat tapoja kokeilla päätöksentekoa. Harjoittelu ja kokeilu tuovat valmiuksia kerätä tietoa, toimia yhteistyössä ja tehdä päätöksiä.

Iiris Aalto ja Hanna O. Peltonen

”Naisyrittäjyys muuttuvan Venäjän olosuhteissa” käsittelee Venäjällä toimivia naisyrittäjiä ja heidän identifioitumistaan alueen yrittäjyyskulttuuriin. Identifioituminen on kulttuurista ja alueellisuudesta syntyvä ilmiö, jolle on ominaista minuuden etsintä.

